

Hvorfor bruk av Oljefondet kun i Utlandet ikke bør lovfestes.

Prof. Erik S. Reinert
Tallinn University of Technology
Stortinget, 21. mai, 2019

Hva ville Keynes og vår første Nobelprisvinner i økonomi sagt om Oljefondet?

‘Sparing for et enkelt individ og for samfunnet som helhet er to helt forskjellige ting. De burde egentlig ikke betegnes med samme navn, det virker bare forvirrende. Det er bare ved en produktiv foranstaltning at samfunnet som helhet kan få i stand en sparing’.

Ragnar Frisch, *Noen trekk av Konjunkturlæren*, 1947
(min kursiv).

To alternative grøftekanter for Oljefondet

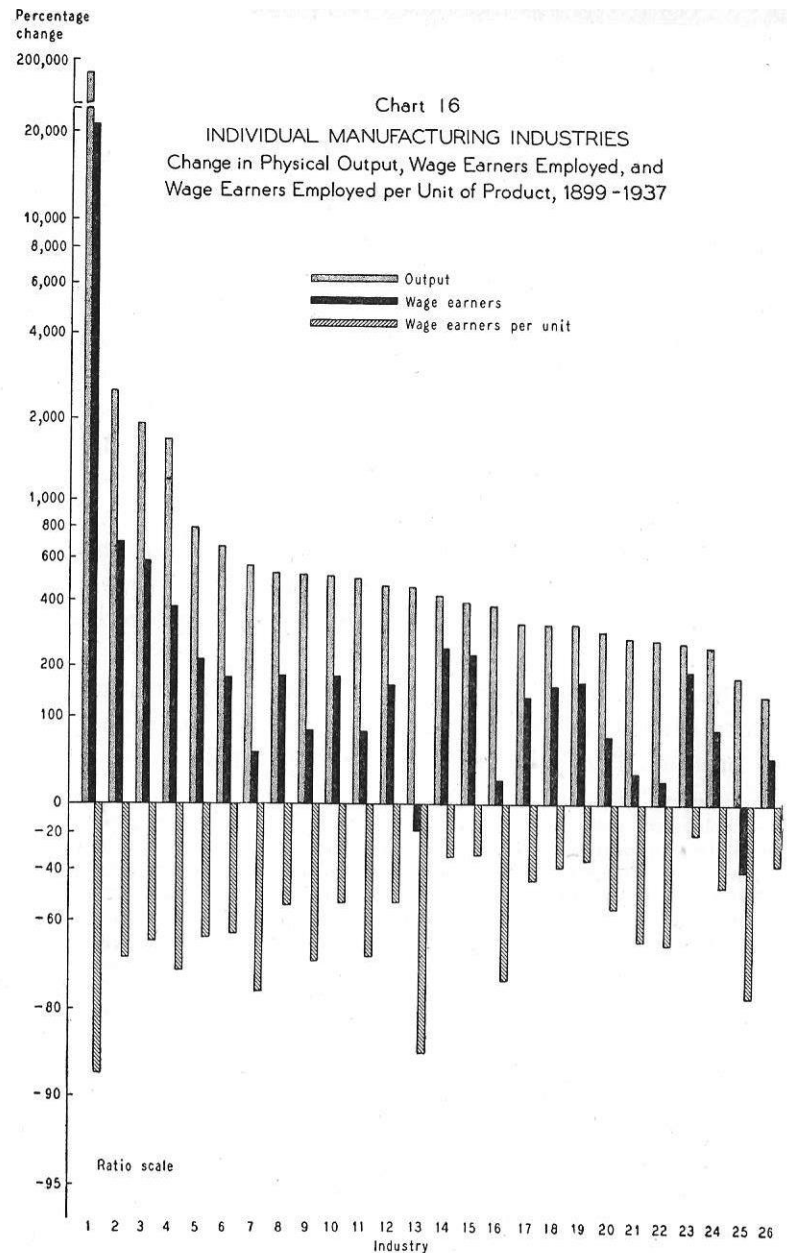
- Overforbruk, sløsing, ‘hollandsk syke’, ‘bruke penger som fulle sjøfolk’.
- Her har politikerne hittil gjort en god og ansvarlig jobb. De har ‘bundet seg til masten’.
- Underinvestering, utilstrekkelig teknologisk oppgradering av gamle bransjer, risken for ‘å spare seg til fant’, organisert kapitalflukt.
- Oljen er lønnsdrivende, Gregory-effekten (vekselkursdelen av hollandsk syke) trekker samme vei. Vi mangler en bevisst strategi for å redde/skape høyteknologi-aktiviteter som tåler høye lønninger.
- Det kan oppstå situasjoner der det er katastrofalt å ha bundet seg til masten (naturkatastrofer, krig).

‘Næringsnøytralitet’ som bøyg.

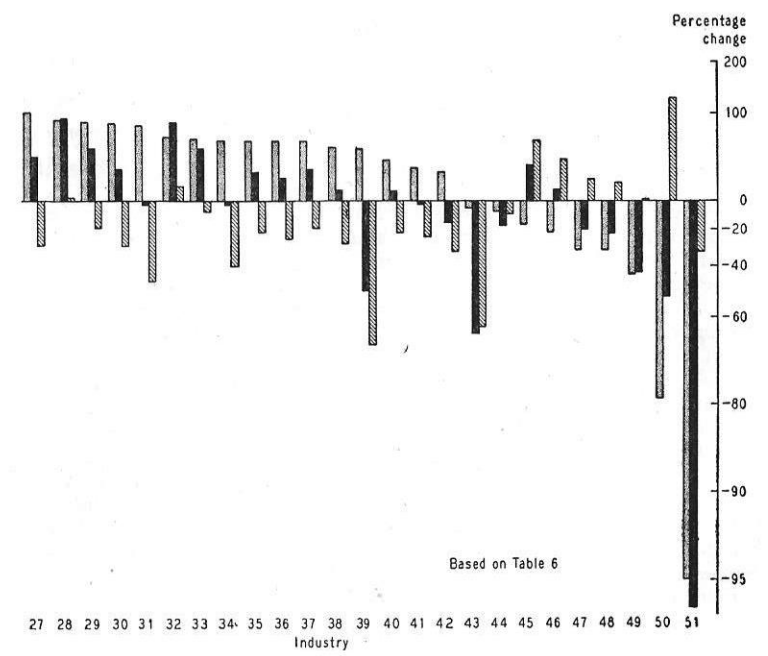
Nyklassisk økonomisk handelsteori modellerer, etter David Ricardo, en verden der land bytter kvalitativt identiske arbeidstimer med hverandre. Det særnorske mantraet ‘næringsnøytralitet’ er logisk i en slik verden.

I virkeligheten er dynamikken enormt forskjellig fra bransje til bransje. Neste slide viser ulikheten i dynamikken i 51 industrier i USA mellom 1899 og 1937. I bilindustrien – helt til venstre – økte produksjonen med nesten 200.000 %, antall arbeidere med over 20.000% og antall arbeidstimer pr. bil sank med nesten 90%. Produkter fra slike bransjer skaper *deflasjon*.

‘Det Grønne Skiftet’ produserer næringer som nå oppfører seg som bilindustrien gjør i neste graf. Solcellepaneler viser dette allerede. Slike næringer kan ‘redde planeten’ med få bivirkninger. Norges særegne tro på ‘næringsnøytralitet’ forhindrer at vi ser dette.

INDUSTRY	INDUSTRY
1 Automobiles, incl. bodies and parts	27 Cotton goods
2 Chemicals, industrial, incl. compressed gases and rayon	28 Hats, wool-felt
3 Petroleum refining	29 Shoes, leather
4 Beet sugar	30 Cane sugar
5 Fruits and vegetables, canned	31 Salt
6 Ice	32 Meat packing
7 Glass	33 Cottonseed products
8 Paper and pulp	34 Leather
9 Silk and rayon goods	35 Woolen and worsted goods
10 Knit goods	36 Liquors, malt
11 Printing and publishing, total	37 Shoes, rubber
12 Butter, cheese and canned milk	38 Carpets and rugs, wool
13 Cigars	39 Lead
14 Rice	40 Cordage and twine
15 Paints and varnishes	41 Gloves, leather
16 Coke-oven products	42 Hats, fur-felt
17 Zinc	43 Chewing and smoking tobacco
18 Liquors, distilled	44 Flour
19 Steel-mill products	45 Ships and boats
20 Tanning and dye materials	46 Cars, railroad
21 Copper	47 Lumber-mill products
22 Explosives	48 Turpentine and rosin
23 Wood-distillation products	49 Linen goods
24 Fertilizers	50 Locomotives
25 Blast-furnace products	51 Carriages, wagons and sleighs
26 Jute goods	

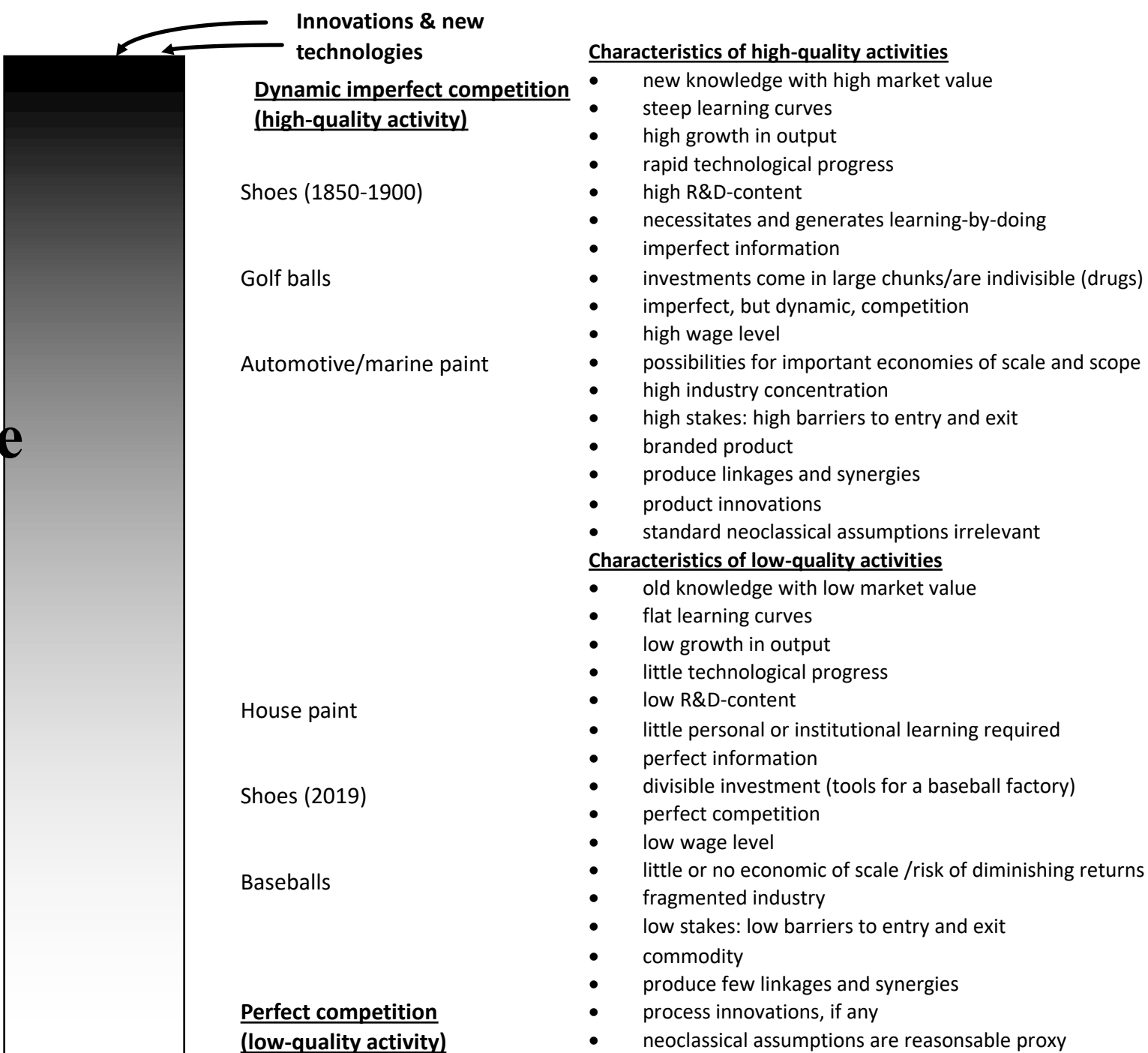

Joseph Schumpeter (1883-1950).

‘Innovasjon og imperfekt konkurranse skaper velstand, perfekt konkurranse er for de fattige’.

Økonomiske aktiviteters kvalitets- indeks (Reinert 1994)

Konstitusjonelle og andre problemer.

Internasjonalt stilles det stadig større spørsmål ved hvor politisk uavhengige sentralbankene bør være.

Hvor klokt er det da å lovfeste at en liten gruppe mennesker – som er unntatt Riksrevisjonen – tilsynelatende skal få et slags monopol på forvaltning av petroleumsformuen? Blir de en stat i staten?

Under den forrige finanskrisen ble vi reddet av at Oljefondets obligasjoner til fast rente økte enormt i verdi da verdien på aksjene sank. En slik effekt får vi ikke igjen når neste finanskrise treffer. Kommer vi til å tenke på hvor mange km. moderne jernbanelinjer vi kunne ha fått for det beløpet vi da kommer til å tape?

Vi kommer i alle fall til å forstå hva Ragnar Frisch mente i 1947.

Problemet med økonomiske «eksperter», spesielt når alle er produsert over samme lest, som her hjemme:

‘Det er vanskelig å få en person til å forstå noe når hans lønn er avhengig av at han ikke forstår det’

Upton Sinclair, amerikansk forfatter, 1934.